C/2026/3925

1.9.2026

NÕUKOGU SOOVITUS,

10. juuli 2026,

mis käsitleb Itaalia majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

(C/2026/3925)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97 ([1]), eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta ([2]), eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) Määruses (EL) 2024/1263 on selgitatud majandusjuhtimise raamistiku eesmärke; raamistik peaks reformide ja investeeringute abil edendama usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning vastupidavust, samuti ära hoidma valitsemissektori ülemäärast eelarvepuudujääki. Määruses on sedastatud, et nõukogu ja komisjon teevad Euroopa poolaasta raames mitmepoolset järelevalvet kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingus (ELi toimimise leping) sätestatud eesmärkide ja nõuetega. Euroopa poolaasta raames sõnastatakse eelkõige riigipõhised soovitused ja jälgitakse nende rakendamist.

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97 (ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

([2]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrus (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta (ELT L 306, 23.11.2011, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj).

(2) Komisjon võttis 25. novembril 2025 vastu arvamuse Itaalia 2026. aasta eelarvekava kohta. Samal kuupäeval võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu 2026. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Itaaliat ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta, soovituse Euroopa Liidus inimkapitali käsitleva nõukogu soovituse kohta ning ettepaneku 2026. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste rakendamist ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete järgimist. Nõukogu võttis euroala majanduspoliitikat käsitleva soovituse ([3]) vastu 21. aprillil 2026 ning ühise tööhõivearuande ja inimkapitali käsitleva soovituse 9. märtsil 2026.

(3) Komisjon avaldas 29. jaanuaril 2025 konkurentsivõime kompassi – strateegilise raamistiku, mille eesmärk on suurendada järgmisel viiel aastal liidu üleilmset konkurentsivõimet. Selles on määratud kindlaks kestliku majanduskasvu elutähtsad tugisambad, milleks on kolm hädavajalikku tegevusvaldkonda – innovatsioon, süsinikuheite vähendamine ja konkurentsivõime – ning julgeolek. Konkurentsivõime kompassi on pärast selle avaldamist võetud arvesse Euroopa poolaasta töös, tagades, et liikmesriikide majanduspoliitika on kooskõlas ELi strateegiliste eesmärkidega, ning kujundades ühtse majandusjuhtimise käsituse, mis edendab kestlikku majanduskasvu, innovatsiooni ja vastupidavust kogu liidus.

(4) 2026. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta protsess koos taaste- ja vastupidavusrahastu ([4]) viimase etapi rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavad koos ühtekuuluvuspoliitika rahastusega on olnud Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks esmatähtsad, kuna kavad peavad tulemuslikult käsitlema kõiki hiljutiste Euroopa poolaasta tsüklite raames esitatud riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme või märkimisväärset osa neist ja Euroopa ühtekuuluvuspoliitika rahastatavates programmides tuleb riigipõhiseid soovitusi arvesse võtta. Nüüd, kus taaste- ja vastupidavusrahastu kehtivusaeg läheneb lõpule, on endiselt oluline jätkata ja arendada edasi selle rahastu raames toetatud ja rakendatud reforme ja investeeringuid, eelkõige neid, mis aitavad lahendada riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme.

(5) Komisjon avaldas 3. juunil 2026 Itaalia kohta 2026. aasta riigiaruande. Selles hinnati Itaalia edusamme 2025. aasta riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Itaalia on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Kõnealuse analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks Itaalia kõige pakilisemad probleemid. Samuti hinnati Itaalia edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

([3]) ELT C, C/2026/2434, 28.4.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/2434/oj.

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

(6) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Itaalia kohta põhjaliku analüüsi. Peamised järeldused, milleni komisjoni töötajad oma hinnangus Itaalia makromajandusliku haavatavuse kohta kõnealuse määruse kohaldamisel jõudsid, avaldati 20. mail 2026 ([5]). Komisjon jõudis 3. juunil 2026 järeldusele, et Itaalias esineb makromajanduslik tasakaalustamatus. Eelkõige püsib Itaalias valitsemissektori suure võla ja tootlikkuse aeglase kasvuga seotud haavatavus, millel on piiriülene mõju, ning majanduskasvu soodustavate reformide ja investeeringute jätkuv ja tulemuslik rakendamine koos konservatiivse eelarvepoliitikaga on selle haavatavuse vähendamiseks endiselt väga oluline. Valitsemissektori võla suhe SKPsse vähenes pärast pandeemiat, kuid suurenes 2024. aastal ja uuesti 2025. aastal SKP nominaalkasvu aeglustumise, varasemate aastate eluasemete renoveerimiseks ette nähtud maksuvähenduste hilinenud mõju ja valitsemissektori endiselt suure eelarvepuudujäägi tõttu. Valitsemissektori võla suhe SKPsse jätkab 2026. ja 2027. aastal eeldatavasti kasvamist. Tööviljakus on viimasel ajal vähenenud ja taastumine peaks olema aastatel 2026–2027 tagasihoidlik, mis piirab jätkuvalt potentsiaalset SKP kasvu ja takistab seeläbi valitsemissektori võla suhte vähenemist. Pangad on oluliselt parandanud oma varade kvaliteeti ja kasumlikkust ning vähendanud viivislaenude mahtu, kuid suur pankade ja riigi seotus on endiselt murettekitav, kuna riigivõlakirjade osakaal pankade varades on suur, eriti vähem oluliste krediidiasutuste ja ühistupankade puhul. Tööturg on jätkanud paranemist, kuid tööjõupotentsiaal ei näi olevat täielikult ära kasutatud. Pikaajaliste haavatavuste kõrvaldamiseks on võetud meetmeid, kuid hoolimata hiljutistest ulatuslikest reformimeetmetest ei ole tootlikkus veel märkimisväärselt kasvanud. Tuleviku vaates on majanduskasvu soodustavate reformide ja investeeringute jätkuv ja tulemuslik rakendamine koos konservatiivse eelarvepoliitikaga endiselt väga oluline, et parandada tootlikkuse kasvu ja vähendada valitsemissektori võla suhet SKPsse.

(7) Nõukogu võttis 21. jaanuaril 2025 komisjoni hinnangu ja soovituse põhjal vastu soovituse, millega kiidetakse heaks Itaalia riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava ([6]). Kava hõlmab ajavahemikku 2025–2029 ja selles sätestatud eelarve kohandamise perioodi pikkus on seitse aastat. Nõukogu soovitas kehtestada järgmised netokulude maksimaalsed kasvumäärad: 1,3 % 2025. aastaks, 1,6 % 2026. aastaks, 1,9 % 2027. aastaks, 1,7 % 2028. aastaks ja 1,5 % 2029. aastaks; need määrad vastavad maksimaalsetele kumulatiivsetele kasvumääradele, mis on arvutatud võrdluses baasaastaga 2023 ning mis on 2025. aastal - 0,7 %, 2026. aastal 0,9 %, 2027 aastal 2,8 %, 2028. aastal 4,6 % ja 2029. aastal 6,2 %. Aastatel 2025–2026 langevad need netokulude maksimaalsed kasvumäärad kokku korrigeeriva kavaga, mida nõukogu ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 7 alusel soovitas 21. jaanuaril 2025 ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks ([7]). Tuginedes komisjoni 3. juuni 2026. aasta hinnangule tõhusate meetmete kohta ([8]), Itaalia ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus peatatakse.

(8) Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja selle tagajärjed kujutavad endast Euroopa Liidu jaoks eksistentsiaalset väljakutset. Komisjon kutsus liikmesriike üles taotlema stabiilsuse ja kasvu paktiga ette nähtud riikide vabastusklausli koordineeritud aktiveerimist, et toetada ELi jõupingutusi, mille eesmärk on suurendada kiiresti ja märkimisväärselt kaitsekulutusi ([9]), ning Euroopa Ülemkogu kiitis selle ettepaneku 6. märtsil 2025 heaks. Liikmesriigid võivad endiselt taotleda riikide vabastusklausli aktiveerimist ükskõik millal kuni aastani 2028, tingimusel et nad vastavad määruse (EL) 2024/1263 artiklis 26 esitatud tingimustele.

([5]) SWD(2026) 139 final.

([6]) Nõukogu 21. jaanuari 2025. aasta soovitus, millega kiidetakse heaks Itaalia riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava (ELT C, C/2025/651, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/651/oj).

([7]) Nõukogu soovitus ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks Itaalias, vastu võetud 21. jaanuaril 2025. Kõik Itaalia ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlusega seotud dokumendid on kättesaadavad aadressil Italy - Economy and Finance - European Commission.

([8]) Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Keskpangale, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Investeerimispangale „2026. aasta Euroopa poolaasta kevadpakett“ (COM(2026) 200 final).

([9]) Komisjoni teatis „Suuremate kaitsekulutuste võimaldamine stabiilsuse ja kasvu pakti raames“ (Brüssel, 19.3.2025, C(2025) 2000 final).

(9) Itaalia esitas 30. aprillil 2026 oma 2026. aasta eduaruande ([10]) netokulude soovitatud maksimaalsete kasvumäärade järgimise, kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevate reformide ja investeeringute rakendamise ning Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud peamiste probleemide käsitlemiseks vajalike reformide ja investeeringute rakendamise kohta. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab iga-aastane eduaruanne ka Itaalia kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava rakendamisel tehtud edusammude kohta. Peale selle on iga-aastasesse eduaruandesse lisatud aruanne ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames võetud meetmete kohta.

(10) SKP reaalkasv oli 2025. aastal 0,5 % ja tarbijahindade harmoneeritud indeksiga (THHI) mõõdetud inflatsioon 1,7 %. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt on SKP reaalkasv 2026. aastal 0,5 % ja 2027. aastal 0,6 % ning THHIga mõõdetud inflatsioon on 2026. aastal 3,2 % ja 2027. aastal 1,8 %.

(11) Eurostati esitatud andmete ([11]) põhjal vähenes Itaalia valitsemissektori eelarve puudujääk 3,4 %-lt SKPst 2024. aastal 3,1 %-le SKPst 2025. aastal, samas kui esmane eelarveülejääk suurenes 2025. aastal 0,5 %-lt SKPst 0,8 %-le SKPst. 2026. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoosis komisjon puudujäägiks nii 2026. kui ka 2027. aastal 2,9 % SKPst. Eelarve puudujäägi vähenemine 2026. aastal kajastab peamiselt väiksemaid kulutusi eluasemete renoveerimisega seotud maksuvähendustele, samal ajal kui muud kuluartiklid, sealhulgas avaliku sektori investeeringud, eeldatavasti suurenevad jätkuvalt, nagu ka maksutulud.

(12) Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika, ([12]) mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2025. aastal pärssiv (0,3 % SKPst). Prognooside kohaselt on see pärssiv ka 2026. aastal (mõju 0,3 % SKPst) ja 2027. aastal (mõju 0,5 % SKPst).

(13) Eurostati esitatud andmete ([13]) põhjal suurenes Itaalia valitsemissektori võlg 134,7 %-lt SKPst 2024. aasta lõpus 137,1 %-le SKPst 2025. aasta lõpus. Valitsemissektori võla suhtarvu suurenemine 2025. aastal peegeldab peamiselt märkimisväärset laenuvõtmisvajadust, milles peegeldub eluasemete renoveerimisega seotud ja varasemate aastate eelarvepuudujääki mõjutanud maksuvähenduste hilinenud rahaline mõju. 2026. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoosis komisjon, et valitsemissektori võla suhe SKPsse suureneb 2026. aasta lõpuks 138,5 %-le ja 2027. aasta lõpuks 139,2 %-le. 2026. ja 2027. aasta kasv kajastab peamiselt eluasemete renoveerimise maksuvähenduste hilinenud rahalist mõju, samal ajal kui esmase eelarveülejäägi võlga vähendav mõju on endiselt piiratud.

(14) Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt moodustasid valitsemissektori kaitsekulutused Itaalias 2025. aastal 1,3 % SKPst ja 2026. aastal prognoosi järgi 1,2 % SKPst ([14]).

([10]) 2026. aasta eduaruannetega saab tutvuda aadressil https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([11]) Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2026.

([12]) Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka ELi eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse vahena i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude muutuse vahel, millest on maha arvatud kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed ning mis hõlmab taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatu toetuse ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid.

([13]) Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2026.

([14]) NATO kaitsekulutuste määratlus erineb COFOGi kaitsekulutuste määratlusest. Peale selle võib esineda erinevusi tulenevalt kulutuste kirjendamise ajast, eelkõige kaitseotstarbelise varustuse puhul, kuna NATO aruanded ei lähtu kulutuse kirjendamise aja osas rahvamajanduse arvepidamise reeglitest.

(15) Liit seisab jätkuvalt silmitsi energiavarustushäirete ja suure hinnavolatiilsuse ohuga, mida süvendavad üleilmseid nafta- ja gaasiturge mõjutavad geopoliitilised pinged. 2022.–2023. aasta energiakriisist saadud kogemused on näidanud, et ulatuslikud ja mittesihipärased meetmed toovad kaasa suured eelarvekulud ning on sotsiaalselt ja majanduslikult ebatõhusad. Pärast sõja puhkemist Lähis-Idas 2026. aasta veebruaris kehtestas Itaalia eelarvepoliitika meetmed, et leevendada kõrgete energiahindade mõju leibkondadele ja ettevõtetele ([15]). Need hõlmavad kütuste aktsiisi mittesihipärast vähendamist, mille kohaldamine lõppes 22. mail 2026, ning maanteetranspordi-, kalandus- ja põllumajandusettevõtetele suunatud maksusoodustust, mille kohaldamine lõppes 31. mail 2026. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt on nende meetmete eelarvekulu 2026. aastal ligikaudu 0,1 % SKPst. Komisjoni hinnangus leitakse, et kui nimetatud meetmed jääksid kehtima kuni 2026. aasta lõpuni, ulatuks nende eelarvekulu 2026. aastal 0,3 %ni SKPst.

(16) Komisjoni arvutuste kohaselt suurenesid Itaalia netokulud 2025. aastal 1,5 % ning vähenesid 2024. ja 2025. aastal kumulatiivselt 0,6 %. Netokulude kasv 2025. aastal ületab soovitatud maksimaalset kasvumäära, kusjuures aastane kõrvalekalle on 0,1 % SKPst. 2024. ja 2025. aasta peale kokku on netokulude kumulatiivne kasvumäär veidi üle soovitatud maksimaalse kasvumäära (kumulatiivne kõrvalekalle alla 0,1 % SKPst).

(17) Komisjoni arvutuste kohaselt peaksid Itaalia netokulud 2026. aastal suurenema 1,4 % ning 2024., 2025. ja 2026. aastal kumulatiivselt 0,8 %. Prognoositud netokulude kasv 2026. aastal on alla soovitatud maksimaalse kasvumäära. 2024., 2025. ja 2026. aasta peale kokku jääb netokulude kumulatiivne kasvumäär samuti alla soovitatud maksimaalse kasvumäära.

(18) Soovituses, millega kiidetakse heaks Itaalia keskpika perioodi kava, täpsustatakse kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevaid reforme ja investeeringuid ning nende rakendamise ajakava. Võttes arvesse Itaalia iga-aastases eduaruandes esitatud teavet, leiab komisjon, et nende reformide ja investeeringute põhietappide rakendamine, mille tähtaeg oli 30. aprill 2026, näib kulgevat üldjoontes kavakohaselt. Põhietapi kohta, mille tähtaeg oli 2025. aasta neljandas kvartal ja mis on seotud avaliku sektori kulutuste suurendamisega teadus- ja arendustegevusele, arvutatuna riiklike kogukulutustena teadus- ja arendustegevusele protsendina SKPst, pärineb värskeim kättesaadav Eurostati statistika 2024. aastast. Sellest hoolimata näitavad Itaalia ametiasutuste esitatud esialgsed hinnangud, et teadus- ja arendustegevuse kulutused arvutatuna riiklike kogukulutustena teadus- ja arendustegevusele moodustavad 2025. aastal eeldatavasti 0,59 % SKPst, mis viitab sellele, et liigutakse kavakohaselt eesmärgi täitmise suunas. Komisjon leiab, et üldiselt on Itaalia oma kohustused täitnud rahuldavalt ([16]).

(19) Hoolimata viimastel aastatel rakendatud struktuurimeetmetest tugineb Itaalia maksusüsteem jätkuvalt suures osas tööjõu maksustamisele, mis annab suurima panuse ELi keskmisest kõrgemasse maksude ja SKP suhtesse. Keskmist palka teenivate vallaliste isikute puhul on maksukiil üle ELi keskmise ja madalapalgaliste puhul alla ELi keskmise ning mõlemad väärtused suurenesid 2025. aastal veidi. Füüsilisest isikust ettevõtjate suhtes kohaldatavad erikorrad ja ajutise kindlamääralise üksikisiku tulumaksu üha sagedasem kasutamine muudavad maksusüsteemi väga keeruliseks, nõrgendavad progressiivsust ja õõnestavad maksubaasi, mille tulemuseks on tulude märkimisväärne vähenemine. Hoolimata märkimisväärsest vähenemisest on keskkonnakahjulikud toetused endiselt suured ja laialdaselt kasutatakse maksusoodustusi, sealhulgas käibemaksusoodustusi. Maksukoormuse nihutamine tööjõult muudele alakasutatud tuluallikatele, mis majanduskasvu vähem kahjustavad, aitaks suurendada majanduslikku potentsiaali. Lisaks võib sõidukite maksustamise ümberkujundamine nii, et see kajastaks täpselt CO_2 heidet, eelkõige suure liiklustihedusega linnades, aidata rahastada kestliku liikuvuse taristut, vähendades suurt sõltuvust maanteetranspordist. Hoolimata hiljutisest reformist on sisepõlemismootoriga ametiautode puhul maksusoodustusi võimalik veelgi vähendada. Maksudest kõrvalehoidumise tase on endiselt kõrge, eelkõige käibemaksu valdkonnas ja füüsilisest isikust ettevõtjate seas, hoolimata viimastel aastatel võetud ambitsioonikatest vastumeetmetest, sealhulgas taaste- ja vastupidavuskava raames. Maksuametilt saadud 2026. aasta esimese viie kuu andmed osutavad mõningatele positiivsetele tulemustele. Samal ajal võivad hiljutised maksuamnestiaga sarnased meetmed olla maksukuulekuse seisukohast kahjulikud.

([15]) See kajastab olukorda komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kuupäeva seisuga (4. mai 2026).

([16]) Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Keskpangale, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Investeerimispangale „2026. aasta Euroopa poolaasta kevadpakett“ (COM(2026) 200 final).

(20) Katastriväärtusi ei ole veel viidud süstemaatiliselt turuväärtustega kooskõlla. Itaalia on siiski võtnud oma keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavas kohustuse ajakohastada katastriväärtusi kinnistute puhul, mis ei ole veel registrisse kantud, ja hoonete puhul, mis on saanud kasu riiklikest energiatõhususega ja/või hoonete renoveerimisega seotud sekkumistest. Peamised eluasemed on peaaegu kõigi kinnisvaraklasside puhul korduvast kinnisvaramaksust vabastatud. Selle tagajärjeks on kohalikul tasandil väike kinnisvaratulu, sealhulgas linnades, mis võitlevad eluaseme taskukohasuse probleemiga. Umbes kümnendikus Itaalia provintsidest moodustavad üürikulud enam kui kolmandiku keskmisest palgast, hoolimata üüri reguleerimisest. Sotsiaaleluruumide osakaal on Itaalias väike, sotsiaaleluruume on vähe ja ootejärjekorrad on väga pikad. Itaaliat iseloomustab ka asustamata eluruumide ja lühiajalise üürimise suur osakaal. Vastutus on jagatud riiklike ja piirkondlike haldusasutuste vahel, samas puudub terviklik riiklik koordineerimisraamistik. Eluasemepoliitika tõhusust vähendas veelgi struktuurse rahastamise vähesus. Valitsus võttis hiljuti vastu Piano Casa programmi, kuid selle hindamine ja rakendamine on alles väga varajases etapis.

(21) Lähiaastatel peaks riigi rahandust mõjutama märkimisväärne eelarvesurve, sealhulgas demograafilise arenguga seotud suurenevad kulud. Eelkõige kulub märkimisväärne osa avaliku sektori vahenditest vanaduspensionide ja võla teenindamise kulude katteks, mis piirab eelarvepoliitilist manööverdamisruumi muude prioriteetide puhul. Avaliku sektori investeeringud on võrreldes pandeemiaeelse tasemega märkimisväärselt suurenenud, sealhulgas ka taaste- ja vastupidavusrahastu toel. Samal ajal on kulutuste osakaal kogukulutustes võrreldes 2019. aastaga vähenenud mõnes majanduskasvu soodustavas poliitikavaldkonnas, sealhulgas hariduses ja tervishoius. Uues õigusraamistikus nõutakse ministeeriumidelt kulupoliitika üksikasjalikku hindamist uute kuluanalüüsi- ja hindamiskavade alusel kooskõlas keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava raames võetud kohustustega. Itaalia avaliku sektori kulutuste tõhususe ja kvaliteedi parandamiseks on äärmiselt oluline uut hindamisraamistikku põhjalikult rakendada ja võtta hindamistulemuste põhjal ambitsioonikaid poliitikameetmeid.

(22) Itaalia on üks vanima elanikkonnaga, madalaima sündimusega ja keskmisest kõrgema esmasünnitajate vanusega liikmesriike. Jätkub ajude äravool ning paljud kõrgelt kvalifitseeritud noored otsivad paremaid võimalusi välismaal, samal ajal kui Itaalial on raskusi talentide ligimeelitamise ja hoidmisega. Tööealise elanikkonna vähenemist süvendab naiste ja noorte püsivalt madal tööturul osalemise määr. Kuigi hästi hallatud seaduslik ränne võib leevendada rahvastiku vähenemise mõju lühikeses ja keskpikas perspektiivis, peaks terviklikum ja struktuursem lähenemisviis minema rahalistest stiimulitest kaugemale, et luua lapsevanemaks olemist toetav keskkond stabiilsete töökohtade, tööjõupoliitika ja laiemate meetmete vastuvõtmise kaudu, et suurendada naiste ja noorte tööjõus osalemist, meelitades samal ajal ligi ja hoides tipptalente. Vananemisega seotud kulud peaksid prognooside kohaselt suurenema, mõjutades riigi rahandust. Hoolimata 2011. aasta pensionireformist peaks pensionikulude suhe SKPsse keskpikas perspektiivis siiski suurenema demograafiliste suundumuste, sealhulgas vanadussõltuvusmäära suurenemise ning 2019. aastal kasutusele võetud ja viimastel aastal pikendatud ennetähtaegselt pensionile jäämise kavade mõju tõttu, kuigi viimaseid on järk-järgult vähendatud ja 2026. aastal ei ole neid pikendatud. 2026. aasta eelarveseadusega on kehtestatud meetmed, et edendada osalemist täiendavates pensioniskeemides, mis võivad aidata parandada ka pensionide piisavust, täiendades riiklikke pensione. Siiani on osalemine siiski tagasihoidlik (38,3 % tööjõust), kusjuures ainult 29 % osalejatest on alla 40-aastased ja füüsilisest isikust ettevõtjate osalus on minimaalne. Samal ajal taastati osaliselt automaatne seos pensioniea ja oodatava eluea vahel, samas kui pensioniea kolmekuulise tõusu „külmutamine“ kehtib üksnes teatavate töötajakategooriate puhul. Pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse tagamise meetmeid saab täiendada meetmetega, mis hõlbustavad tööturule jäämist hilisemates etappides, sealhulgas paindliku töökorralduse ja vanust arvestava juhtimispoliitika kaudu.

(23) Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt, sisuliselt ja õigeaegselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus liidu rahastamisvahendite edukaks rakendamiseks, sealhulgas Euroopa poolaasta kontekstis.

(24) Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF), Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja Õiglase Ülemineku Fondi (JTF) toetust hõlmavate ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamine edeneb Itaalias nii projektide väljavalimise kui ka maksete tegemise seisukohast ELi keskmisest aeglasemalt. Vaja on kiirendada investeeringute tegemise protsessi ja maksimeerida nende positiivset mõju. Itaalial on programmide rakendamisega jätkuvalt probleeme, mis on tingitud nõrgast haldussuutlikkusest, taristuprojektide aeglasest elluviimisest ning nõrgast koordineerimisest kesk-, piirkondliku ja muu valitsustasandi vahel, eelkõige mõnes jagatud vastutusega poliitikavaldkonnas. Need probleemid takistavad tööhõive, oskuste ja sotsiaalse kaasatuse valdkonna arengut, lükates samal ajal edasi ka investeeringuid Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi raames ja investeeringuid taskukohastesse ja kestlikesse eluasemetesse. Lisaks peab Itaalia kiirendama õiglase ülemineku fondi rakendamist, kuna vahendid tuleb välja maksta 2026. aasta lõpuks. Esmatähtis on tagada, et uued investeeringud, mille Itaalia pani paika ühtekuuluvuspoliitika fondide vahehindamise käigus, eelkõige need, mis on seotud vahehindamise määruses ([17]) kindlaks määratud viie prioriteediga, tehakse kiiresti ja tulemuslikult.

(25) Itaalia seisab silmitsi mitme probleemiga, mis on seotud teadusuuringute ja innovatsiooni, ettevõtete kasvu ja pangandusvälise rahastamise, tööstusstrateegia, avaliku halduse, õigusemõistmise ja konkurentsiga. Samuti vajavad lahendamist probleemid seoses kliimamuutustega kohanemise, energia-, jäätme- ja veesektori ning tööturu, oskuste, hariduse ja tervishoiuga.

(26) Itaalia tootlikkust ja kasvupotentsiaali pärsivad piiratud avaliku ja erasektori investeeringud teadus- ja arendustegevusse. Võrreldes teiste ELi liikmesriikidega on Itaalia avaliku sektori toetus innovatsioonile hiljutisest kasvust hoolimata vähem ulatuslik ja mitte nii helde ning sellele tuleks kasuks strateegilisem vahendite eraldamine ning avaliku ja erasektori koostöö kooskõlas keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava raames võetud kohustustega. Taaste- ja vastupidavuskava ja ELi ühtekuuluvuspoliitika fondid sisaldavad mitut algatust ettevõtete ja akadeemiliste ringkondade koostöö toetamiseks, ent see on siiski endiselt killustatud ja vajaka jääb kooskõlastatud riiklikust juhtimisest. Innovatsioonihangetel, mis praegu piirduvad kaitse- ja rohesektoriga, võib olla oluline roll idufirmade jaoks turu väljakujundamisel ja samal ajal aitaks see muuta avaliku sektori kulutused tõhusamaks. Hoolimata mõningasest kasvust 2025. aastal on ülikoolide ressursid piiratud: ülikoolidele tehtavate kulutuste näitaja on Itaalial OECD riikide seas üks madalamaid. Lisaks on ülikoolide ja teadlaste stiimulid teadusuuringute väärindamiseks ja tehnosiirdeks jätkuvalt tagasihoidlikud. Teadlaskarjäär on aeglane ja ettearvamatu. 2025. aastal vastu võetud reform on suurendanud teadlaste lühiajaliste tenuurirajaväliste lepingute arvu, mis võib veelgi mõjutada teadlaste karjäärivõimalusi. Samal ajal võttis Itaalia 2026. aasta eelarveseadusega kasutusele erakorralise värbamiskava, mis peaks toetama mõne täiendava alalise ametikoha loomist. Siiski on vaja tõhustada pikaajalist värbamise kavandamist, võttes samal ajal meetmeid teadlaskarjääri kiirendamiseks. Tehnosiirdekeskuste olukord on küll paranenud, kuid need on endiselt suhteliselt väikesed ning neil puuduvad piisavad inim- ja rahalised ressursid, et toetada teadustulemuste muutmist uuteks ärivõimalusteks; tugevdada tuleks ka sünergiat riskikapitaliinvestoritega. Kui teadmiste edendamist ja tehnosiiret käsitlev strateegiline poliitikadokument (2026–2028) vastu võetakse, oleks see oluline edasiminek tänu peamiste prioriteetide ja strateegiliste sekkumissuundade kindlaksmääramisele.

([17]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. septembri 2025. aasta määrus (EL) 2025/1914, millega muudetakse määrusi (EL) 2021/1058 ja (EL) 2021/1056 seoses erimeetmetega strateegiliste probleemide lahendamiseks vahehindamise raames.

(27) Itaalia tootlikkuse aeglane kasv võib peegeldada struktuurseid piiranguid, mis on seotud suurettevõtete loodud lisandväärtuse suhteliselt väikese osakaaluga ning mikro- ja väikeettevõtjate (sageli pereettevõtted) ülekaaluga; viimased ei kasuta piisavalt professionaalseid juhtimistavasid, mis pärsib innovatsiooni ja tootlikkust. Konsolideerimist ja majanduskasvu hoiab tagasi maksupoliitika, nagu mikroettevõtete lihtsustatud kindlasummaline maksukord ja päritud ettevõtete soodne maksukohtlemine (tingimusel, et kontroll ettevõtte üle säilitatakse viie aasta jooksul). Itaaliale tuleks seega kasuks edendada idufirmade kasvu ning aidata kaasa väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEde) koondumisele; selleks tuleks kõrvaldada regulatiivsed ja maksutõkked, edenda ettevõtteväliste professionaalsete juhtide kasutamist ja juhtide oskuste täiendamist ning tugevdada innovatsiooni ja parandada juurdepääsu kapitaliturgudele. Mõnes neist valdkondadest on astutud positiivseid samme, näiteks on käimas Legge Capitali seaduse rakendamine, hiljuti võeti vastu iga-aastane seadus VKEde kohta ning delegeeritud õigusakt idufirmade ja uuenduslike VKEde reformimiseks. Itaalia suured riigisisesed säästud, mis on riigi üks peamisi majanduslikke tugevusi, võivad tõhusama kasutuselevõtu korral mängida suuremat rolli majanduskasvu ja innovatsiooni rahastamisel ja aidata ettevõtetel kasvada. Itaalia kapitaliturge tuleks edasi arendada ning nende sügavust ja likviidsust suurendada, toetades nõudlust ja innustades ettevõtteid börsile minema ja võlakirju emiteerima. Hiljuti vastu võetud kapitaliturgude ja äriühinguõiguse reform on samm õiges suunas. Olemasolevad tagatisskeemid ja stiimulid võiks ümber kujundada nii, et seada prioriteediks kapitaliturru instrumendid ja toetada nõudlust nende järele. Juurdepääs pangandusvälisele rahastamisele on endiselt eriti piiratud uuenduslike ettevõtete jaoks, kuna kapitaliturg, eelkõige riigisisene riskikapital, ei ole kasvule vaatamata siiski veel piisavalt arenenud. See on eelkõige tingitud institutsionaalsete ja juriidilisest isikust investorite piiratud esindatusest ning vähestest väljumisvõimalustest. Kuigi riskikapitali ja erakapitali arengu toetamiseks on käivitatud mitu algatust, peaksid edasised avaliku sektori jõupingutused keskenduma varajases kasvuetapis ja riskantsematele turusegmentidele, samuti institutsionaalsete investorite ligimeelitamisele ja nende pakutavale finantsvõimendusele, kasutades finantsinstrumente ja fondifondi struktuure koos asjakohaste riskide vähendamise elementidega. Suurendades riigisiseste institutsionaalsete investorite, näiteks pensionifondide ja eelkõige kindlustusandjate suutlikkust investeerida pikema investeerimisperioodiga varaklassidesse, võib parandada juurdepääsu pangandusvälisele rahastamisele.

(28) Itaaliat iseloomustab jätkuvalt tootlikkuse paigalseis, mis peegeldab ka suurt lõhet põhja- ja lõunapoolsete piirkondade vahel. Lõunas hoiab tootlikkuse kasvu tagasi ettevõtete väiksem keskmine suurus ja keskendumine traditsioonilistele sektoritele ning konkurentsivõimet piiravad taristu puudujäägid. Itaaliale tooks kasu innovatsioonipõhine tööstusstrateegia, mis aitaks suunata ressursid suure lisandväärtusega sektoritesse ja tehnoloogiatesse ning edendada lõunapoolsete piirkondade arengut, eelkõige eraldades ressursse vähem arenenud piirkondadele ja keskendudes strateegilistele sektoritele. Kuigi valge raamat „Made in Italy 2030“ on esimene samm tööstusstrateegia määratlemise suunas, on endiselt probleemiks selgete poliitikameetmete rakendamine ja tööstuspoliitika juhtimisstruktuuri loomine. Valges raamatus määratletud 18 tootmisahelale (*filiere produttive*) tuleks kasuks strateegiline suunitlus, sealhulgas keskendumine suure lisandväärtusega sektoritele ja territoriaalsele kohaldamisalale, et vältida võimalikku ohtu, et avaliku sektori jõupingutused muutuvad mitteselektiivseks ja ebatõhusaks. Kooskõlas keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava eesmärgiga on vaja teha täiendavaid jõupingutusi enam kui 2 700 riikliku ja piirkondliku stiimuli ratsionaliseerimiseks ja stabiliseerimiseks ning sihtotstarbeliste vahendite eraldamiseks lõunapoolsetele piirkondadele. Tööstusstrateegiale tuleks kasuks parem koordineerimine taristu- ja teadusinvesteeringute kavandamisega ning kohalikust tasandist lähtuvate poliitikameetmete kombinatsioonide kasutamine (nt stiimulid, ruumiline planeerimine ja taristu arendamine), et edendada tööstuse kasvu ja struktuurimuutusi, eelkõige riigi lõunaosas. Lisaks on vaja teha pidevaid jõupingutusi, et vähendada Itaalia püsivat taristulõhet põhja ja lõuna vahel, eelkõige viies lõpule taaste- ja vastupidavuskava ning ühtekuuluvuspoliitika raames algatatud suuremahulised projektid, keskendudes tööstuspiirkondadele juurdepääsule ja „viimase kilomeetri“ transpordiühenduste parandamisele. Tähelepanu vajavad ka maantee- ja sadamataristu, mitmeliigilised logistikasõlmed ning mitmeaastase ja mitmeliigilise transpordistrateegia vastuvõtmine.

(29) Itaalia on teinud märkimisväärseid edusamme oma avaliku halduse tulemuslikkuse parandamisel ja lihtsustamispüüdlustes, mida toetavad ka taaste- ja vastupidavuskava kohased reformid ja investeeringud. Arenguruumi on siiski veel palju. Kuigi 41 % Itaalia ettevõtjatest on rahulolematud (ELi keskmine on 24 %), on nende kodanike osakaal, kes peavad avaliku halduse menetlusi keerukaks ja koormavaks, alates 2023. aastast vähenenud 14 protsendipunkti, viies Itaalia üldjoontes ELi keskmisele tasemele (Itaalia 39 %, EL 38 % 2025. aastal). Kuigi on tehtud mõningaid edusamme, sealhulgas tänu taaste- ja vastupidavuskavale, oleks oluline veelgi tugevdada kõigi platvormide koostalitlusvõimet ja kasutuselevõttu, et parandada inimressursi juhtimist, ametnike koolitamist ja värbamist. Samuti tuleks kasuks suurendada horisontaalset ja vertikaalset sotsiaalset liikuvust ning veelgi edendada tulemuslikkuse hindamist, karjäärivõimalusi, oskuste täiendamist ja ümberõpet ning samuti võrdõiguslikkust ja kaasamist kõigil haldustasanditel kooskõlas keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava raames võetud kohustustega. Itaalia jätkab lihtsustamispüüdlusi, luues „Italia Semplice“ ja uue koostalitlusvõimelise andmevahetussüsteemi, mis on integreeritud olemasolevasse ettevõtete jaoks mõeldud ühtse kontaktpunkti platvormi, kuid haldusprotsesse on vaja veelgi lihtsustada, tuginedes olemasolevate platvormide koostalitlusvõimele. Lisaks on haldussuutlikkus piirkonniti endiselt ebaühtlane, kusjuures kohalikul tasandil esineb märkimisväärseid konarusi, eelkõige riigi lõunaosas ja sellistes valdkondades nagu digitaliseerimine, otsustussuutlikkus ja avaliku sektori finantsjuhtimine, samuti leidub ebaühtlusi väiksemate ja suuremate omavalitsuste vahel. Oluline on töötada välja üldine ja struktuurne haldussuutlikkuse strateegia, tuginedes taaste- ja vastupidavuskavale ning ühtekuuluvuspoliitika meetmetele, sealhulgas riiklikule programmile „Ühtekuuluvuse suutlikkus“. Selle strateegiaga võiks luua raamistiku mitmele taaste- ja vastupidavuskava meetmele, mis on tõhusalt aidanud kohalikel omavalitsustel rakendada taaste- ja vastupidavuskava projekte, vältides samal ajal territoriaalsete erinevuste edasist suurenemist. Kui paremini varustatud piirkonnad tuginevad taaste- ja vastupidavuskava rakendamisel saadud kogemustele, tuleks vähemate ressurssidega piirkondadele, eriti riigi lõunaosas, kasuks keskvalitsuse aktiivsem ja sihipärasem toetus. Lisaks võiks olla kasulik edendada erinevates vormides haldusühendusi, eelkõige väiksemates omavalitsustes ja lõunapoolsetes piirkondades.

(30) Itaalia rakendab taaste- ja vastupidavuskava raames terviklikku reformipaketti, et suurendada kohtusüsteemide tõhusust tsiviil-, kriminaal-, maksejõuetus- ja maksuasjades. Kohtute tõhususe parandamisele on kaasa aidanud kohtuasutuste loomine ja kohtuprotsesside digitaliseerimine, mis pakuvad kohtunikele korralduslikku ja õigusalast tuge. Siiski on ka lahendamata probleeme. 2024. aastal suurenes tsiviil- ja kaubandusasjades otsuse tegemise aeg esimese astme kohtutes ning see on endiselt üks pikemaid ELis. Esimese astme kohtutes haldusasjades otsuse tegemiseks kulunud aeg 2024. aastal lühenes, kuid ka see on endiselt üks ELi pikemaid. Kohtuasutuste institutsionaliseerimine ja meetmete tugevdamine, et veelgi vähendada survet kohtutele ja kohtumenetluste keskmist kestust (näiteks ülekoormatud õigussektorites, nagu rahukohtuniku institutsioon), tegeledes samal ajal jätkuvalt inimressursside nappusega (rahukohtunikud ja kohtuametnikud) ning jõudes kohtusüsteemi täieliku digitaliseerimiseni, aitaks suurendada süsteemi tõhusust, mis oleks kooskõlas ka Itaalia keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava raames võetud kohustustega.

(31) Konkurentsi valdkonnas paremate raamtingimuste tagamine mitmes sektoris ja konkurentsi suurendamine nii turgude jaoks kui ka turgudel võimaldaks ressursse tõhusamalt jaotada, tooks kasu tarbijatele ning toetaks konkurentsivõime ja tootlikkuse kasvu, aidates seega ligi meelitada ka uusi investeeringuid. Itaalia on teinud taaste- ja vastupidavuskava raames edusamme mõnes olulises sektoris, sealhulgas energeetika, transport ja kohalikud avalikud teenused, ning ajakohastanud riiklikke ühinemiskontrolli eeskirju. Täiendavaid seadusandlikke algatusi on vaja ka: i) energiajaotuse kontsessioonide võistupakkumiste tagamiseks; ii) transpordi valdkonnas, pidades eelkõige silmas konkurentsi soodustavate reformide täielikku elluviimist seoses raudteede, maanteede ja sadamatega, ning iii) tervishoius, tagades eelkõige konkurentsi soodustavad põhimõtted ning avatud ja läbipaistvad hanked. Lisaks tagaksid lõppevate kontsessioonide avatud ja läbipaistvad hanked mitmes sektoris (sealhulgas reguleeritud sektorites) turukonkurentsi. See suurendaks turgu valitsevatele ettevõtjatele avalduvat konkurentsisurvet ja aitaks vältida investeeringute edasilükkamist, peatamist või põhjendamatut ülekandmist tarbijatele/kasutajatele. Regulatiivsed tõkked mõjutavad ka ELi-sisest kaubavahetust, kuna riiklikud pakendamis- ja märgistamiseeskirjad tekitavad regulatiivset koormust.

(32) Itaalia elektrihinnad on ühed ELi kõrgeimad, kuna majandus on struktuurses sõltuvuses kulukast gaasipõhisest tootmisest. See ja eelkõige kõrge elektri- ja gaasihinna suhe on nii leibkondade kui ka tööstuse jaoks peamine elektrifitseerimist takistav tegur. Hoolimata märkimisväärsest kasutamata potentsiaalist on taastuvenergia kasv 2030. aasta eesmärkide saavutamiseks liiga aeglane: taastuvenergia kasutuselevõtu kiirendamine aitaks keskpikas perspektiivis leevendada elektrihindadega seotud probleemi. Seda eesmärki aitaks saavutada jätkuv toetus taastuvenergia ja energiasalvestuse enampakkumiste kaudu ning taastuvenergia projektidele lubade andmist lihtsustava reformiseaduse (Testo Unico) täielik rakendamine ka piirkondlikul tasandil. Selleks et viia energia maksustamine kooskõlla süsinikuheite vähendamise eesmärkidega, vähendaks elektrimaksude ja -lõivude, sealhulgas maksutaoliste tasude (*oneri generali di sistema)* vähendamine ja ratsionaliseerimine eelkõige ettevõtete ja tööstuse jaoks elektrifitseerimist pärssivaid tegureid. Taastuvate energiaallikate suurema osakaalu integreerimine nõuab investeeringute kiirendamist, et tugevdada elektrivõrku ja vähendada ülekoormust, piirates samal ajal tarbijate arvetele avalduvat mõju. See hõlmab investeerimist piiriülestesse ühendustesse ja tegelemist jaotusvõrguga liitumise viivitustega. Itaalia peaks jätkama ka mittefossiilsete paindlikkuse allikate, näiteks energiasalvestuse ja tarbimiskaja mehhanismide edendamist.

(33) Itaalia seisab silmitsi tõsise majandusliku mõjuga, mis tuleneb suurenevatest kliimariskidest, eelkõige hüdrogeoloogilistest ohtudest, ning olemasolevad näitajad osutavad sellele, et loodusõnnetuste tekitatud kahju suhe SKPsse on ELis üks suurimaid. Kuigi riikliku kohanemiskava rakendamisel on tehtud edusamme kliimamuutustega kohanemise riikliku vaatluskeskuse loomisega, on kliimamuutustega kohanemise haldamine endiselt killustatud erinevate ametiasutuste vahel nii kesk- kui ka kohalikul tasandil. Olemasolevad hinnangud osutavad sellele, et lähikümnenditel on kliimamuutustega kohanemiseks vaja märkimisväärseid investeeringuid. Siin võib olla tõhusaks abiks konsolideeritud lähenemisviis kliimamuutustega kohanemisse ja hüdrogeoloogiliste riskide vähendamisse tehtavate investeeringute kavandamisele. Kuigi ettevõtetele hiljuti kehtestatud kohustuslik kindlustus loodusõnnetuste vastu on aidanud vähendada kliimakindlustuskaitsega seotud erinevusi, tuleks uurida ja rakendada õiglaseid ja taskukohaseid lahendusi allesjäänud erinevuste kõrvaldamiseks. Mulla suurem katmine suurendab suurt vastuvõtlikkust hüdrogeoloogilistele riskidele veelgi. Seetõttu võiks tõhus vastumeede olla looduspõhiste lahenduste üha laialdasem kasutamine, mida toetab riikliku inventuuri kasutuselevõtmine ja süstemaatilisem integreerimine maakasutuse planeerimisse.

(34) Veemajandus- ja jäätmekäitlustaristu vajakajäämistel (eriti lõunapoolsetes piirkondades) on tõsine mõju kohalike avalike teenuste kvaliteedile ja keskkonnale, mis omakorda põhjustab kodanikele märkimisväärseid kulusid ja Itaalia majanduse jaoks tulude saamatajäämist. Kuigi jäätme- ja veesektoris on taaste- ja vastupidavuskava ning ühtekuuluvuspoliitika fondide toel tehtud suuri investeeringuid, on oluline jätkata edusamme taristu puuduste kõrvaldamisel.

(35) Võttes arvesse inimkapitali olulist rolli liidu konkurentsivõime ja strateegilise autonoomia edendamisel, soovitas nõukogu 2026. aastal liikmesriikidel võtta meetmeid, et kiiresti käsitleda oskuste, hariduse ja koolituse vallas inimkapitaliga seotud struktuurseid probleeme, mis pärsivad konkurentsivõimet. Itaaliale adresseeritud 2026. aasta riigipõhised soovitused võivad aidata rakendada nõukogu soovitust inimkapitali kohta liidus.

(36) Struktuurselt madal töökohtade kvaliteet, sealhulgas madalad palgad, ning töökoha ja karjäärikindlusega ja soolise võrdõiguslikkusega seotud probleemid on endiselt peamised takistused, mis nõuavad otsustavaid meetmeid. Hoolimata hiljutisest palgatõusust kuulub Itaalia nende liikmesriikide hulka, kus reaalpalk on alates 2019. aastast kõige rohkem langenud. Kuigi palgakasvu piirab struktuurselt väike tootlikkuse kasv, süvendab palgaseisakut ka dumpinguhinnaga lepingute sõlmimine, viivitused lepingute pikendamisel ja teise tasandi kollektiivläbirääkimiste piiratud kasutamine, eelkõige VKEde seas ja lõunapoolsetes piirkondades. Tähtajaliste töötajate osakaal küll vähenes tööturu pingestumise tõttu, kuid on endiselt ELis suurimate hulgas. Itaalias on mittevabatahtliku osaajaga ja ajutiste lepingute osakaal üks suurimaid ja see mõjutab ebaproportsionaalselt naisi, noori ja rändajaid. Üleminek ajutistelt töökohtadelt alalistele on endiselt tublisti alla ELi keskmise. Meetmed ja algatused tööturu killustatuse vastu võitlemiseks ja kollektiivläbirääkimistel tõhusate tulemuste saavutamise toetamiseks oleksid keskse tähtsusega, et toetada piisavat palgatõusu ja parandada üldist töökohtade kvaliteeti. Naiste tööturul osalemise ja tööhõive määra, sealhulgas osaajatöö määra erinevus meeste vastavatest näitajatest on ELis suurim. See on tingitud lõunapoolsetest piirkondadest, mida iseloomustab ka madalaim lapsehoiuteenustega hõlmatus. Pikaajalise hoolduse vajadus suureneb, ent teenuse pakkumine ei suuda selle vajadusega sammu pidada, eriti lõunapoolsetes piirkondades. Kuigi lapsehoiuteenusega hõlmatuse laiendamisel on riiklikul tasandil tehtud märkimisväärseid edusamme, on vaja teha veelgi tööd kvaliteetsete lapsehoiu- ja pikaajalise hoolduse teenuste laiendamiseks madalaima hõlmatusega piirkondades, tagades samal ajal taskukohasuse.

(37) Jätkuvalt tuleb tegeleda laialt levinud ja kasvava deklareerimata tööga, et edendada töökohtade kvaliteeti ja ausat konkurentsi ettevõtete vahel, tuginedes hiljutistele taaste- ja vastupidavuskava reformidele. Tööinspektsiooni tõhusust ja haldussuutlikkust tuleks suurendada paremate töötingimustega, et suurendada kutseala atraktiivsust, ning kontrolle tegevate üksuste vahelise täiendava andmete jagamise ja koordineerimisega. Kõige enam mõjutatud sektorites, nagu majapidamistööd ja põllumajandus, oleks abi sihipärastest sekkumistest, sealhulgas ennetusmeetmetest. Võidelda tuleks tööalase ärakasutamisega, mis mõjutab eelkõige rändajaid, sealhulgas parandades juba Itaalias elavate inimeste juurdepääsu seaduslikule tööle, tagades ohvritele asjakohase kaitse ja teavitustegevuse ning aidates vältida sobimatuid elamistingimusi, eelkõige põllumajandustöötajate puhul.

(38) Täiskasvanute põhioskused on endiselt ELi madalaimate hulgas, makromajanduslik oskuste tööturu vajadustele mittevastavuse näitaja kõrgeimate seas ning samal ajal aeglustab inimkapitali arengut ja omakorda tootlikkuse kasvu täiskasvanute vähene osalemine koolitustel, mis on veelgi langenud. Itaalia on viimastel aastatel teinud asjakohaseid reforme ja investeerinud täiskasvanuharidusse, eelkõige taaste- ja vastupidavusrahastu kontekstis. Siiski esineb koolituses endiselt takistusi, eelkõige ümberõppe ja pikemate koolitusprogrammide puhul. Tuginedes aktiivse tööturupoliitika ja viimaste aastate koolitusmeetmete tulemuste usaldusväärsele ja pidevale hindamisele, tuleb töötustoetust, sotsiaalteenuseid ja koolitust pakkuvat integreeritud süsteemi toetada ka pärast 2026. aastat kestliku rahastamisega. Veelgi tuleks vähendada takistusi koolitustel, sealhulgas kutsehariduses ja -õppes, osalemisele. Võttes arvesse suuri piirkondlikke erinevusi täiskasvanuhariduses ja tööhõives, on oluline aktiveerimispoliitikat paremini suunata. Samuti on vaja parandada oskuste prognoosimist. Sellega seoses saaksid piirkondlikud vaatluskeskused kasu, kui arendataks edasi riiklikku integreeritud süsteemi, mis viib oskuste pakkumise nõudlusega vastavusse, tuginedes kohaliku tööturu andmetele ja kasutades tehisintellekti vahendeid. Oskuste prognoosimise ja pakkumise juhtimismudelit saaks tugevdada, seades keskse kohale koolituse tõhususe ja kvaliteedi tagamise ning süvendades koostööd koolituse pakkujate, sotsiaalpartnerite ja tööandjate vahel, tuginedes näiteks Fondi Interprofessionali süsteemi eduloole.

(39) On vaja teha täiendavaid jõupingutusi, et tegeleda Itaalia nõrkade ja ebaühtlaste haridustulemustega ning parandada kolmanda taseme hariduse omandanute tööalast konkurentsivõimet. Kuigi haridussüsteemist varakult lahkumist on märkimisväärselt vähendatud, ei ole õpitulemused taastunud pandeemiaeelsele tasemele ja on endiselt nõrgad. Riigi lõunaosas ei saavuta põhioskusi 46 % õpilastest ning ebasoodsas olukorras olevatel õpilastel on võrreldes soodsamas olukorras olevate eakaaslastega ligikaudu kolm korda suurem tõenäosus saada kehvemaid tulemusi. Abi võib olla suuremast rõhuasetusest kõige nõrgemate tulemustega koolidele ja suunatud sekkumisest, sealhulgas stiimulitest, mis motiveeriksid sellistes koolides töötama kogenud õpetajaid, täisajaga hariduse omandamise edendamisest, kasutades taaste- ja vastupidavusrahastu taristuinvesteeringuid, ning selliste algatuste laiendamisest nagu „Piano Estate“, „Agenda Sud“ ja „Agenda Nord“ programmid. Õppekavad võidaksid oskustepõhisest lähenemisest, mille rakendamisel saab kasutada taaste- ja vastupidavusrahastu investeeringuid. Pärast esialgseid positiivseid tulemusi on haridustsükli struktuurireformi kavandamisel keskse tähtsusega ka nelja-aastase keskkoolireformi katseprojekti täiendav hindamine. Samuti on esmatähtis suurendada õpetaja elukutse atraktiivsust. Tuginedes taaste- ja vastupidavuskava raames ellu viidavale õpetajakutse reformile, on vaja stabiilsemaid töötingimusi koosseisuvälistele õpetajatele, selgemat seost palkade, kvalifikatsioonide ja tulemuslikkuse vahel ning suuremat kutsealast arengut ja liikuvust. Kolmanda taseme hariduse omandanud 25–34aastaste osakaal ja hiljuti kõrgkooli lõpetanute tööalane konkurentsivõime on Itaalias endiselt ELi madalaimate seas, mis on tingitud ülikooli lõpetamiseni kuluvast pikast ajast, kõrgest väljalangemismäärast, haridusinvesteeringute madalast tasuvusest ja oskuste suurest mittevastavusest tööturu vajadustele. Lähtudes taaste- ja vastupidavuskava raames tehtud tööst, sealhulgas selleks, et tugevdada MATI, digivaldkonna ja tehisintellektiga seotud pädevusi kõigil haridustasanditel, ning seoses keskhariduse õppekavade eelseisva läbivaatamisega, on vaja täiendavaid reforme, sealhulgas viia Itaalia ülikoolisüsteem vastavusse Euroopa standarditega, vähendades tasuta korduseksamite arvu, kehtestades ainepunktidele ja osalemisele miinimumnõuded ja sidudes ANVURil ([18])- põhineva rahastamise õppekavadele antud hinnangute ja nende lõpetamismääraga, suurendades nõustamist teiselt haridusastmele kolmandale üleminekul ja edendades MATI õpinguid (eriti naiste seas). Valdkonnaüleste ja töösuunitlusega oskuste lõimimine ülikooliprogrammidesse ning suurem kokkupuude töölõppimisega, eelkõige kutsehariduses ja -õppes ning ülikoolis kohustusliku praktika raames, võib toetada lõpetajate tööalast konkurentsivõimet ja viia oskuste pakkumise paremini vastavusse tööturu vajadustega.

([18]) ANVUR (Agenzia Nazionale di Valutazione del Sistema Universitario e della Ricerca) on Itaalia riiklik ülikooli- ja teadussüsteemi hindamise amet.

(40) Juurdepääs tervishoiuteenustele on Itaalias viimastel aastatel halvenenud, kuna riiklike tervishoiuteenuste ootejärjekorrad ja omaosaluskulud on märkimisväärselt üle ELi keskmise, tervishoiuteenuste osutamisel esineb märkimisväärset piirkondlikku ebavõrdsust ning napib tervishoiutöötajaid. 2022. aasta kogukondliku tervishoiu reformi elluviimine, mille eesmärk on korraldada kogukonnapõhised tervishoiuteenused ümber uute tervishoiuasutuste kaudu, peaks jätkuma, et tagada kõigi uute asutuste (kogukonna tervisemajad ja kogukonnahaiglad) valmimine ja kasutuselevõtmine kohalikul tasandil koos tervishoiutöötajate struktuurse integreerimisega, koostalitlusvõimeliste digitaalsete tervishoiusüsteemide täielik kasutuselevõtt, et tagada ravi järjepidevus kõigis tervishoiustruktuurides, ning telemeditsiini ja koduhooldusteenuste pidev rahastamine. Kogukondliku tervishoiu reformi tuleks rakendada koostoimes 2015. aasta haiglaravi reformiga ja seda tuleks täiendada uute sihipäraste poliitikameetmetega, et tõhusalt tagada võrdne juurdepääs tervishoiuteenustele Itaalia sisepiirkondades. Samuti on väga oluline tegeleda tervishoiutöötajate nappusega, eelkõige kasutades tervishoiutöötajate planeerimise mudelit, et hinnata ja prognoosida piirkondlikku jaotust, suunata sihipäraseid investeeringuid ning anda paremat sisendit spetsialistide haridus- ja koolituspoliitikale. Lisaks tuleks parandada peamiste kutsealade, eelkõige õdede, perearstide ja kiirabiarstide kutseala atraktiivsust paremate töötingimuste, karjääristiimulite, tagatud ohutuse ja õiguskaitse ning kvaliteetsemate spetsialiseerumiskursuste kaudu. Tagada tuleks ootenimekirjade haldamise kava täielik rakendamine, eelkõige kõrvaldades ootenimekirjade platvormi puudused, sealhulgas täiustatud andmekogumismehhanismide kaudu, ning võttes vastu asjakohased määrused, eelkõige need, milles määratakse kindlaks tööjõuvajadused ja kehtestatakse piirkondlike broneerimissüsteemide tehnilised suunised.

(41) Hoolimata olukorra hiljutisest paranemisest on vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse oht Itaalias endiselt suhteliselt kõrge, eelkõige laste ja perede seas, ning piirkondlik ebavõrdsus on suurenenud. Absoluutne vaesus on viimastel aastatel rekordiliselt kõrgel tasemel, mõjutades 2024. aastal 8,4 % leibkondadest, sealhulgas 13,8 % lastest. Piirkondlikud erinevused on suured: vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arv saartel on ligikaudu neli korda suurem kui riigi kirdeosas. Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohtu suurendavad jätkuvalt sotsiaalkaitse puudujäägid – eelkõige ebatüüpilises töösuhtes olevate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate, töötute ja tööturult väljajäävate inimeste puhul – koos püsivate puudustega elutähtsate teenuste osutamisel. Hoolimata sissemaksetel põhinevate hüvitiste teatavast positiivsest mõjust vähendavad muud sotsiaalsiirded kui pensionid vaesust ELi keskmisest vähem ja olukord halvenes 2025. aastal veelgi. Reformitud miinimumsissetuleku kava (Assegno di Inclusione 2023) on vähendanud piisavust ja katvust, mida osaliselt kompenseerivad 2025. ja 2026. aasta reformid. Kuigi hiljutised poliitilised sammud perede toetamiseks on tehtud õiges suunas, oleks laste vaesuse vastu võitlemisele veelgi kasulikum laiendada täisajaga kooliharidust ja pakkuda koolisööklatele kestlikku rahastamist, tuginedes taaste- ja vastupidavusrahastu taristuinvesteeringutele ning kooskõlas ELi vaesusevastase strateegia ja Euroopa lastegarantiiga. Peale selle on endiselt püsiv ja tõsine nähtus kodutus, mistõttu on piisavalt ruumi eluasemekesksete sekkumiste laiendamiseks. Ka sotsiaalabiteenuste osutamisel esineb endiselt olulisi probleeme. Teenuste selge eesmärgistamine, tugevam järelevalve ja parem koordineerimine riiklikul tasandil ning piisav ja prognoositav rahastamine aitaksid suurendada teenuste kättesaadavust ja vähendada piirkondlikku ebavõrdsust. Nende probleemide käsitlemine aitaks toetada ka ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist kooskõlas komisjoni talituste teise etapi riigianalüüsiga, mis põhineb sotsiaalse lähenemise raamistikul ([19]).

(42) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu 2026. aastal euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et rakendada 2026. aasta soovitust euroala majanduspoliitika kohta. Itaalial aitab soovitus 1 rakendada esimest, teist, kolmandat ja viiendat euroala soovitust, soovitus 2 neljandat euroala soovitust, soovitus 3 seitsmendat ja kümnendat euroala soovitust, soovitus 4 kaheksandat euroala soovitust, soovitus 5 seitsmendat euroala soovitust ja soovitus 6 viiendat euroala soovitust.

([19]) SWD(2026)122 – Sotsiaalset lähenemist käsitlev teise etapi riigianalüüs, mis on tehtud kooskõlas sotsiaalse lähenemise raamistikuga, 2026.

(43) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja tasakaalustamatuse olemasolu käsitlevaid järeldusi, kajastuvad määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel antud soovitused soovitustes 1, 2, 3, 4 ja 6. Soovituses 1 osutatud poliitikameetmed aitavad kõrvaldada valitsemissektori võlaga seotud haavatavust. Soovitustes 1, 2, 3, 4 ja 6 osutatud poliitikameetmed aitavad kõrvaldada nõrga tootlikkuse kasvuga seotud haavatavusi, mis omakorda toetab potentsiaalset SKP kasvu ja aitab seega täita ka soovitust 1. Soovitused 1, 2, 3, 4 ja 6 aitavad vähendada tasakaalustamatust ja rakendada 2026. aasta soovitust euroala majanduspoliitika kohta kooskõlas põhjendusega 43,

SOOVITAB KÄESOLEVAGA Itaalial võtta 2026. ja 2027. aastal järgmisi meetmeid.

1. Tagada, et netokulud vastaksid nõukogu 21. jaanuari 2025. aasta soovituses esitatud korrigeerivale kavale, võttes arvesse komisjoni poolt 2025. aastal registreeritud kõrvalekallet soovitatud netokulude ülemmäärast. Suurendada üldisi kaitse- ja julgeolekukulutusi ja -valmidust, tagades samal ajal võla jätkusuutlikkuse ja kulutuste tõhususe ning kohandades järk-järgult eelarvet, et säilitada struktuurselt suuremad kaitsekulutused. Tagada, et energiahindade tõusu mõju leevendamiseks võetud meetmed on ajutised, suunatud vähekaitstud leibkondade kaitsmisele või energiamahukate ettevõtete vajaduste rahuldamisele, säilitavad stiimulid energiasäästuks ning et nende eelarvekulud on kooskõlas ELi eelarveraamistiku kohaste kohustustega. Jätkata kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevate reformide ja investeeringute paketi elluviimist, nagu nõukogu 21. jaanuaril 2025 soovitas. Kooskõlas riigi rahanduse jätkusuutlikkuse eesmärkidega muuta maksusüsteem kestlikku majanduskasvu soodustavamaks, tagades samal ajal õiglase lähenemise, sealhulgas võideldes veelgi enam maksudest kõrvalehoidumise vastu ja vähendades ülejäänud maksusoodustusi, sealhulgas neid, mis on seotud käibemaksu ja keskkonnakahjulike toetustega. Ajakohastada eluasemega seotud poliitika laiema läbivaatamise raames katastriväärtusi, tuginedes keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavas võetud kohustusele. Suurendada jõupingutusi avaliku sektori kulutuste tõhususe ja tulemuslikkuse parandamiseks. Tegeleda demograafiliste probleemidega, et leevendada mõju potentsiaalsele majanduskasvule ja pensionisüsteemi jätkusuutlikkusele, muu hulgas meelitades ligi ja hoides kvaliteetset tööjõudu ning julgustades vanemaealisi tööjõus osalema, eelkõige lõunapoolsetes piirkondades.

2. Tagada taaste- ja vastupidavusrahastu raames rakendatavate reformide ja investeeringute järjepidevus. Kiirendada jõupingutusi ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamiseks, tuginedes vajaduse korral ühtekuuluvuspoliitika raamistiku vahehindamise kontekstis kokkulepitud vahendite strateegilistele prioriteetidele ümberjaotamisele ja paindlikkusele.

3. Toetada teadusuuringuid ja innovatsiooni, sealhulgas tugevdades innovatsioonihankeid ning suurendades ülikoolide rõhuasetust teaduse kommertsialiseerimisele ja teadlaste karjäärile. Edendada hoiuste kaasamist, kapitaliturgude laienemist ning ettevõtete kasvu ja koondumist, sealhulgas toetades juriidilisest isikust ja institutsionaalsete investorite rolli riskikapitali ja börsivälise kapitali pakkumisel ning hõlbustades ettevõtete börsiletulekut ja võlakirjade emiteerimist. Rakendada tööstusstrateegiat, et vähendada piirkondlikku ebavõrdsust, tõhustades praeguseid poliitikameetmeid ning võttes arvesse peamisi taristuprojekte.

4. Suurendada veelgi avaliku halduse tõhusust ja suutlikkust, eelkõige kohalikul tasandil ja riigi lõunaosas. Vähendada kohtuasjade kuhjumist ja otsuste tegemise aega. Kõrvaldada allesjäänud konkurentsipiirangud, sealhulgas transpordi- ja elektrisektoris, ning allesjäänud tõkked, mis takistavad kaupade vaba liikumist.

5. Kiirendada elektrifitseerimist ja suurendada jõupingutusi taastuvenergia kasutuselevõtuks ja salvestamiseks, sealhulgas täielikult rakendades lubade andmist lihtsustavat reformiseadust, eriti piirkondlikul tasandil, ja investeerides elektrivõrku. Tegeleda jätkuvalt kliimaga seotud riskidega ja leevendada nende majanduslikku mõju, kasutades selleks muu hulgas rohkem institutsioonilist koordineerimist, looduspõhiseid lahendusi ja kliimakindlustuskatet. Kõrvaldada allesjäänud ebatõhusused veemajanduses ja jäätmekäitluses, vähendades taristulünki eelkõige lõunapoolsetes piirkondades.

6. Parandada jätkuvalt töökohtade kvaliteeti, vähendades veelgi tööturu killustatust ning toetades tõhusaid kollektiivläbirääkimiste tulemusi ja piisava töötasu maksmist. Toetada tööturul osalemist, sealhulgas parandades aktiivset tööturupoliitikat ning juurdepääsu taskukohastele ja kvaliteetsetele hooldusteenustele, võttes arvesse piirkondlikku ebavõrdsust. Jätkata jõupingutusi deklareerimata töö vastu võitlemiseks. Jätkata kutsehariduse ja -õppe ning täiskasvanuhariduse edendamist, sealhulgas tõhustades töökohal toimuvat koolitust ja oskuste prognoosimist. Parandada haridustulemusi, keskendudes põhioskustele, ja kolmanda taseme hariduse vastavust tööturu vajadustele. Parandada õigeaegset juurdepääsu taskukohastele tervishoiuteenustele ja leevendada tööjõunappust peamistel tervishoiuga seotud kutsealadel. Suurendada jätkuvalt haavatavas olukorras olevate inimeste, eelkõige laste sotsiaalkaitse katvust ja piisavust ning parandada juurdepääsu sotsiaalteenustele, säilitades samal ajal riigi rahanduse jätkusuutlikkuse.

Brüssel, 10. juuli 2026

Nõukogu nimel

eesistuja

S. HARRIS